میتافیکشن و لێگرتنەوەی سیاقخوازی.. لێکۆڵینەوە عەلی شێخ عومەر

لەبارەی چیرۆکی «دەمەو عەسرانێک»ی سەڵاح شوان

لێگرتنەوەی وێنەی ئاماژەدار، هێزێکی گەورە بە لێکدانەوە دەبەخشێت، بە کردەی هەڵوەشاندنەوە و ترجاندن، کەرەستەکانی چەمکی تێگەیشتن زەمینەیەکی بە پیت بۆ وەڵامدانەوەی وەرگر واڵادەکات،مانا تەنیا لە فۆرم و پێکهاتەی ئیستێتیکی دا،کورتناکرێتەوە، بەڵکو لە دەرووی پەسەنێکی مەبەستداری ناوکۆی دەق دا گەمەی خۆیدەکات، لە بنیادی دەقدا، چەکەرە بە بەهای چەمکی گێڕانەوە دەدات، دەبێتە پاڵپشتێ، هەر یەك لە ڕەگەزەدیارەکانی چیرۆك دەخاتە ڕوو، مانا بەرهەمدێنێ، لە هەمان کاتدا، بە تەکنیکی میتاگێڕانەوە، خۆدواندن وێنەو فلاشفۆوەردەوە دەست و پەنجە ل□ تەك پێکهاتەکانی دیمەنی میتافیکشن نەرمدەکات، وێنە لەدوای وێنە، گێڕانەوە لەنێو گێڕانەوە، چیرۆك لەنێو چیرۆك، چڕکردنەوە، برٍ ین، لابردن، کورتکردنەوەو کۆلاجکردن، داکەوتەکان دەخاتەڕوو،چەمکی هاودژەکان، لەنێو دوو گێڕانەوەو تێڕوانیندا، تراژیدیاو پارادۆکس ئاشکرادەکات، چیرۆکی “دەم و عەسرانێك”1 چیرۆکێکی نایابی “سەڵاح شوان”ە، هەرچەند ئەم نووسەرە زیاتر وەك شاعیر ناسراوە، وەلێ لە ئاست کورتە چیرۆکیشدا دەست ڕەنگینە، چەندین کورتە چیرۆکی س□□رکەوتووی هەیە، لە ئاست وەرگردا هەمیشە پرسیار دروستدەکات،ڕایەڵەکانی دەروشاندنەوەی ڕووداوەکانی دەق دەکاتە بەهای تابلۆی دەقێك، چیرۆکێك، ئەستەمە لەسەردەمە جیاوازەکانی خوێنەردا، لە هەست و نەست دا کاڵبێتەوە،دەنگ وڕەنگی چیرۆکەکانی، دەتوانێچێوەی زەمەنی قۆناغە جیاوازەکانی سەردەم ببڕێت، لەنێو ئەدەبی نوێخوازییدا خۆی بە نەمری ببینێ، چیرۆکی “دەم و عەسرانێك” لە ئاست ماناسازی ودەلالی دا، ناونیشانێکە هەڵگڕی پێکهاتەیەکە بە پۆشاکی ڕیالیزمەوە چیرۆکی خەیاڵئامێزە، میتاگێڕانەوەیەکە حەکایەتخوان بەگێڕانەوەی وێنەیی لە داکەوتەکانی کارەکتەرجیانا بێتەوە، هەردوو بە هەماهەنگی دەستپێدەکەن، لە ئاست سووژە وخودگەراییدا،دەرخەی پێگەی کارەکتەرە، ئاماژەی زەمەنێکە، بە ئاستی چینایەتیەوە پەیوەستکراوە، لە پێگەی کاتدا زەمەنی عەسر شوێنی گومانە، لە برجوازی بچووکدا خۆی دەنوێنێ، نە ڕوونە وەك

شەبەقی سەرلەبەیانی چینی چەوساوە، نەک تا وەختی ڕۆژئاوابوونیچینی ناوەندە، ووردە برجوازییە، دووڕەگ و ڕەنگ نە ڕەنگی سپییە نە سوورە.

لەکەوتەکانی میتاگێڕانەوە

هەر لە بەراییەوە چیرۆکی "دەم و عەسرانێك" لەتەك پێوەرکانی چیرۆکی کلاسیکیدا لادانێك بنەڕەتی فەراهەمدەکات، حەکایەتخوان کەم شتزانە، لە ئاریشەی دیتنەوە سەیری کارەکتەر دەکات، لە پشتیەوە وەستاوە، زانیاری نیشاندەدات،حەکایەتخوان بە کەسی دووەمی تاکەوە گێڕانەوە ئەنجامدەدات، لەسەر دەرخستنی بیرەکەی جیاوازی چینایەتی خۆی دەخاتە نێو کۆمەڵەی پارادکس، گوزارشت لە دەرچوون ودژوازبوون دەکات، هەر لە سەرەتای گێڕانەوەدا دەڵێت" بە قەڵەمەکەی درزێکی خستە پەردە پلاستیکەکەی پەنجەرەکە، گەرمی شووشەکە شاڵاوی بۆ پێستە ناسکەکەی ڕووی برد، ڕستەیەکی ئەدەبی جوانی بە هات" چ لا 130، پێچ و پەناکانی ئەم بڕگەیە، بە پیشەی کارەکتەر وێنەیەکی ئاماژەدار دەبەخشێت، پێدەچێت نووسەری چیرۆکبێت، لە هەمانکاتدا دالەی قەڵەم مەدلوولی درزێکی سروشتی دەخاتە نێو لەمپەڕێکی دروستکراو، کە لە پەردەی پلاستیکدا پێناسەی خۆیدەکات، چۆن پێستە ناسکەکەی ئاماژە بەچینێکی خواپێداو دەکات،خۆی جیادەکاتەوە لە چینی هەژار، بەهەمان شێوە هەوڵدەدات پاشەقول لەخوێنەر بدات، بە مەبەستەوە منی نووسەر لە منی حەکایەتخوان جیادەکاتەوە، وەك ئەوەی دوان بێن، بە ووریاییەوە ئەوەندەی خەمی نووسینی ڕستەیەکی ئەدەبی جوانی هەیە، ئەوەندە خەمی شاڵاوی گەرمی کەسانی ئەو دیو پەنجەرەکەینییە.

لە کردەی نووسینی دەقی ئەدەبیدا لە دژەوابوونی جیاوازی چینایەتیدا، ئەدەبی چیرۆکنووسی لە پارادکسێکدا، دەیەوێت دەقی جوان بەرهەمبێنێ، بە دەستنووسە، بە ئامرازی گواستنەوە لە دەرووی دیتنەوە، گێڕانەوەی بەیەکداچوو ئەنجامدەدات، بە ڕەگەزی گرێچن، بابەت، ڕووداو..تاد، جومگەکانی چیرۆکەکەی دادەمەزرێنێ، حەکایەتخوان لە ڕێگای گواستنەوەی سەرنجەکانییەوە، بە گێڕانەوەیەکی بابەتیانە، کاتە گرتەیەك بەچەمکی فینۆمینۆلۆجیاپێناسەی خۆیدەکات، دەرگای گێڕانەوەیەکی هاوتەریبی نوێ واڵادەکات "کۆمەڵەی منداڵ وتواڵ، بەو قرچەی نیوەڕۆیە لەناو حەوزەکەدا، شەپەی شەپانیان دەکرد" چ لا 130، لە کاتێکدا ئەو منداڵانە بە ئاو خۆیان فێنکدەکردەوە، ناکرێ بیرەکەی چیرۆکی بە خەیاڵکراو ومیتاگێڕانەوە، لە داکەوتەکانی ئەو دیمەنەدا، خۆی جیابکاتەوە، گێڕەرەوە لە ڕێگای فلاشفەردەوە، چەکەرە بە کرانەوەی

گێڕانەوەیەکی دیکە دەدات، لە نێوان خود و دیاردەدا، ململانییەك دەخاتە ڕوو، دەرخەی پێتپێتەنی میتاگیرانەوەبیرەکەی چیرۆکەکە لەخۆ دەگرێ، کە لە ڕەهەندەکانی جیاوازی چینایەتیدا دەردەکەوێت.
کاتێ ئاماژە بە منداڵە ڕەش و ڕووتەکان دەکات، لەتاو گەرما لە ماڵەکانیان هەڵاتوون، ڕوویان لەم حەوزە بچکۆلانە کردووە، بە دیوێك نووسیار لە گۆشەنیگایەکەوە وەك ئەرکی گێڕانەوە لە ئاریشەی دەقەوە ئاماژە بە دابڕانی نێوان واقیع و خەیاڵ دەکات، دەیەوێت بڕوا بە وەرگر بهێنێ بیر لە چارەك بۆ ئەو منداڵە ڕەش و ڕووتانە بکاتەوە، سەبارەت بەو دیمەنە بە دیوێکی تر ناڕەزایی خۆی دەردەبڕێت، لە هەمانکاتدا هاوسۆزییەك نیشاندەدات، گەر ئەدەب وەك پەیامێکی مرۆیی هەستیار بە ئارایشتی ڕەنگەکانی وینەو گێڕانەوە بیرەکە..تاد، بتوانێ ڕووخسارە دزێوەکەی فاکت بشارێتەوە، ئەوا دەسەڵات نەك تەنیا لەناوکەی دەقدا، لە کەتواریشدا بە تووندو تیژی یەکسەر ڕووبەڕووی ئەو جوانکارییە دەبێتەوە، وەك ملهورێ بوار بەو چارسەرییە نادات، لە وێناکردنێکی ڕیالیستی تراژیدیدا دەبینین،چۆن باغەوانەکە تەکان دەدات پەلاماری منداڵەکاندەدات، ڕاویان دەنێ، جلەکانیان دەبات، هیچ بە گوتاری جوانکاری ئەدەب ناهێڵێتەوە، گەر ئەدەب بە دیوە کلاسیکییەکەی، ڕەنگدانەوەی دیفاکتۆ بێت،ئەوا دەسەڵاتیش بە هەمان دیو بەڕەنگاری دەبێتەوە،هەمیشە بۆشایی درزێك، ململانییەك لە نێوان ئیستێتیکی خەیاڵی ئەدەب و واقیع دا هەیە، پێشتر گوتمان نووسەر بە قەڵەمەکەی درزێك دەخاتە سەر ڕەوتی چەمکی گێڕانەوە، لادان و پارادۆکسێ لەتەك ئەدەبی کلاسیکیدا فەراهەمدەکات، هەڵبەت بە دەرکەوتنی باغەوانەکە، بە کردەی هەڵوەشاندنەوە،گێڕانەوە ئاڕاستەی دەقێکی دوو ڕەگمان دەکات،لە بەیەکداچوونێکی دەلالی نێوان واقیع خەیاڵگەی حەکایەتخوان، وەرگر ناچاردەکات دیسانەوە تێگەانی دیکە بکات، جل و پوشاك ڕەنگدانەوەی پەسەنەکە، خۆگری کەسایەتییە، خودوخۆدە،ناسنامەیە، دەکرێ خەسڵەتی چینایەتی هەڵگری،باغەوانەکە لە کاتی هەڵاتندا منداڵێکیان دەگرێپاڵێکی پێوە دەنێ، دەیخاتەوە ناو حەوزەکە، دیاربوو داوای جلەکانی لێ دەکرد، بە گەڕاندنەوەی جلەکانی پەلاماری دەستی دا، لە پڕ باغەوانەکە زللەیکی تێ سرواند، لەترێکی دا، ئەمجارە مستەکۆڵەو شەقێکی لێدا، بە پێی ڕێساکانی جینۆلۆجیا، باغەوان ئەرکی سەرشانی جێبەجێ دەکات، هەست بە تاواناکات، ئەو کاتە مردووە کە ژیانی ئەوی بەرامبەر نابینێ هەستی پێناکات، بە ونبوون ونامۆبوونی لە چینەکەی، لە خزمەتکردنی مووچەکی ناتوانێ ڕەچاوی ڕەوشتبکات، ملکەچی بێگوناهی منداڵەی نەبوونە بێت، لە سەنگەی ئەوەی بەرژەوەندی پیشەکەی، سەینەوەی خۆیەتی، ئیتر ناتوانێ

لێكدانەوەى دروست بۆ ئەويتر بدۆزێتەوە، لە ژێر كاريگەرى وێناى ئەو منداڵانە، ئاوێنەى تەڵخى باغەوان، نا بێتە وێنەى بێگەردى منداڵەكان،د□ بێتە شت□ك□ى ديكە، بيركردنەوەو هەست، ناتوانێبيدۆزينەوە، چ كاتێ لەنێو توانەوەدا خۆى دۆزييەوە،دەتوانێ ئەوى بەرامبەريش بدۆزێتەوە “دۆزينەوە ئەوەيە هەستبكەيت بەبێ ئەويدى ناگەيت بە خۆت”2 ،دۆزينەوە تەنيا بە كردەى توانەوە لەوى بەرامبەردا لە خۆشەويستيدا ڕوودەدات، باغەوان دەرهاويشتەى سيستەمى توندو تيژيە، سامپڵێكە، ئاكارى باوى چينى دەسەڵاتدار پەيرەودەكات، نيتشە لە شوێنێكدا دەڵێت” ئاكارى بەربڵاو، ئاكارى سەرگەورەيە” نە منداڵ بە خۆشەويستى دەتوانێ هەستى گەرما و ياريكردن بە ئاو بەتاڵ بكات، نە باغەوان دەتوانێ ئەو هەستە بخوێنێتەوە، بچێتە نێوى، خۆشەويستى بكات بە ئەلتەرناتيڤى ڕق،كاريگەرى لە ئاست دواليزمەى ڕق و خۆشەويستى دا، ڕيژييە، بە پێى باغەوان ئەركە، بژێوى ژيانى لەسەرە بە گوێرەى منداڵ پێداويستيى فەسلەجييە، دابينكردنى فێنكييە، لە فەرهەنگى سادەى منداڵ دۆزينەوەى حەوزى ئاو مەلەكردن، دەستبەسەراگرتن نييە، تا توندوتيژى لێبێتەوە، بەڵام لە ئاستى ڕواڵەتى شار وەك پێگەى برجوازى و دەرخەى چينايەتى، لێكدانى دوو چينە، دوو كەلتوورە، ياخيبوونە، لە ئاست ئەدەبى گێڕانەوەدا لەنێو ميتافيكشندا، لێكدانى دوو دەقە،كێشەكە ئەوەيە منداڵەكە لە ناسنامەكەى داماڵڕاوە،ڕووتە جلەكانى براوە، كابراى باغەوان نايداتەوە،ناشتوانێ بە ڕووتى برواتەوە، لەنێوان دووبەرد داشە، بە هەردوو سەر لێيدەدرێت، بە ديوى دەرەكى بەپێى ياساو ڕيساكان پاراستنى خەدوخودى گشتى لێدەدرێت، جلەكەى لێ زەوتدەكرێ،ڕووتدەكرێتەوە، لە ماڵەوە بە ڕيساو ياسايەكى جيا،چونكە ڕووتكراو□ تەوە لەسەر جل لێدەدرێت،تراژيدياى كارەساتى چ پارادۆكسێكە، دەبێ باجى سەرجەم كەموكوڕييەكانى سيستەمى كۆمەڵگايچينايەتى بدات، تاقە منداڵێ بچووك دەكرێت بە قوربانى سيستەمێكى زەبەلاحى بەريوەبردن، دەكرێت□ پەندى منداڵەكانى تر، تا جارێكى تر لەم حەوزە مەل□ نەكەن، نەوەكو زەوقى دانيشتوانى ماڵە فێنكەكانى دەورى ئەو چوار □يان تێكبدات، لە هاوكێشەيەكى داخراوى بێچارە دا، دەنەى ترسێكى بوونەگەراى پەيوەست بە چارەنووسەوە، هەردووكيان دەگرێتەوە،باغەوان دەترسێت شارەوانى لێ ئاگاداربكرێتەوە تووشى گێچەڵ بێ، ئەوى منداڵيش ترسى ئەوەى هەيە بۆ ئەبەد جلەكانى لەدەستبدات، لە ماڵەوەش تێى هەڵدرێ، باغەوان بە دواى دۆزينەوەى چارەسەرى كێشەى ئەويدى نييە، بەڵكو بە داخ و تووڕەبوون، لە هەوڵى دەرخستنى شكاندنى ڕقە، لە بێدەسەڵاتيدا، لە

داخانا جلی منداڵەکە دەدرێنێت، بەی فرێدەدات، بۆ ئەوەی بزانێ چتێەو یاخیبوونێکی لەوی منداڵەدا دامەزراندووە، بۆیە منداڵەکە دووردەکەوێتەوە بەردێك دەگرێتە باغەوانەکە، دوورکەوتنی تێگەیشتنی باغەوان لە ئەوی بەرامبەر، تێگەیشتنی سەرەتای کۆن و کلاسیکی یەك کەلتوورە، یاخیبوونێکی بێکۆتایی لێدەبێتەوە، نەبینینی ناسنامەی یەکترە، یەك دەنگییەکی خنکێنەرە، چێشنی ئەدەبی سیاقخوازییە، یەك ڕەهەندە، ئەمەش لە تەك پەیامی چیرۆکی پۆست مۆدرنی فرەدەنگیدا یەکنایەتەوە، بۆیە دەبینین دەق بەکردەی لابردنی کۆتایی بە ئاکام ماوەتەوە، ئەژنەی باغەوانەکە ئەو هێزەی تێدا نەماوە، دوای منداڵەکە بکەوە، بەڵو بە گەڕێنەوەی چیرۆکی سیاقخوازی بدات، پارێزگاری لە دەسەڵاتی نووسەر بکات، نووسەری کلاسیکی لە نێو چوارچێوەی ڕێنانی نووسیندا توانای بەگیرخستنی خوێندنەوەی بیرۆکەی منداڵەکەیی نییە کە لە بەرامبەر بە دەنگی باغەوانەکە لە دەنگی و ڕەنگی جیاوازدا خۆی نمایشدەکات، سەڵاح شوان بە پێلێنانی خۆی وەك چیرۆکنووسە بەتوانا لە کاتی نووسینی چیرۆکەکەیدا، هەست بە دەشکاوەزێر دەکات، حەکایەتخوان لە گەمەی گێڕانەوەدا بە ئەنقەست لە هەوڵی دەرخستنی گرێچن و جووڵەپێکردنی ڕۆلی سامپڵی کەسایەتییەکە، فلتەری جگەرەی دەقەکەی پیسکردووە، دەبێ پاکیبکاتەوە، جگەرەیەکی دیکە داگیرسێنە، ڕەوتی ڕووداوەکان بگێڕێ، دەیەوێت بە چەمکیمیتاگێڕانەوە، لەبری چیرۆکە دەرەکییەکەی، مژۆڵی گێڕانەوەی ئەو چیرۆکە بە کە دەینووسێتەوە، ئەمەش بە تێڕوانین و کەسایەتی چیرۆکنووس بارگاویکراوە ڕەنگە گۆشەنیگای جیاواز فەراهەمبکات، لە کاتی داڕشتنی گێڕانەوەی دەقی میتاگێڕانەوەدا لادانێك بکات، پەیگیری داکەوتەکان نەبێت، لەم چیرۆکەدا دەبینین وەرگر خۆی لە نێو پەیوەندییەکی دیالیکتیدا دەبینێ، داکەوتی بەخەیاڵکراوو داکەوتی ژیانی ڕاستەقینەی گێڕانەوە، بەنێو یەکداچووە، چیرۆکنووس لە تەك دەقە دەرکییەکە، مژۆڵی دواندنی ناوەکییە” دەبێ ئەم کارەساتە جەرگبڕە بکەم بە چیرۆکێك پەیمان بێ تا پێنجەکانم هێزیان تێدا بێ بەرگری لەم ڕەشو ڕووتانە بکەم”چ لا122، بە دیوێك لە تەك دەرخستنی بەرهەمهێنانی چیرۆکی یەکەمی سیاقخوازی دا یەکنایەتەوە، بە دیوێکی تر بە دانەپاڵی دەنگی خۆی،چیرۆکی یەکەم دەکاتە دەرەتانە، چیرۆکی دووەمی پێ تەواو دەکات کە باس لە بەرگری لەم ڕەشو ڕووتە دەکات، بەم پێیە بە سەلاح شوان تەنیا دانەری دەق نییە، بەڵکو لە ڕووداوی گێڕانەوەدا کەسێکی بەشدارە، ئاوێتەی چیرۆکی دووەم دەبێ، پێکهاتەی میتاگێڕانەوە کونادەی پەیماننامەی گێڕانەوەی چیرۆکە، هەڵبەت لە دەرووی ئەنەلۆگەکەوە لەنێوان دانەرو کارەکتەرەوە دەخرێتە بەرچاو، لە بەرایدا گوتمان لێگرتنەوەی وێنەی ئاماژەدار هێزێکی گەورە بە

لێكدانەوە دەدات، حەكايەتخوان لە وێنەيەكەوە ئاماژە بە پەنجەى
ناسك ودرێژى چيرۆكەوان دەدات، بەو پەنجە ناسكەوە بە خەياڵ
وگريمانەوە، دەركاتى □وداو دەبێت، واقيع تێدەپەڕێنى، لە
هەڵچوونێكدا بە زمانى منى قسەكەر ت□ك□□□ى دەق دەبێت دەڵێت ” دەڵێى
بڕۆم ئەو باغەوانە بيبەزيي□ ب□د□مە بەر شەق ئەو چاكترە وايە
تەلەفۆنێك بۆ گەورەكەى بكەم، تا لەم ناوەى دوورى بخەنەوە” چ
لا132، كێشە واقيعيەكان چۆن لە مژێكى قووڵى جگەرەكيدا
كورتدەكاتەوە، بەهەمان شێوە تەنيا لەنێو دەقدا درێژى دەكاتەوە،
دەچێتەوە لاى مێزەكەى، بە گوێرەى تيۆرى وەرگرتن و وەڵامدانەوەى
خوێنەر، گەر كۆگاى دەق ئەو شوێنەبێت دەق و خوێنەر بەيەكبگەيەنێ،
ئاوێتەبوونى ئەدەبەكانى دەرەوەى دەق بێ، ئەوا تەپڵەكريستاڵەكەى
لە مەرگى نووسەردا هاوشێوەى كۆگاى دەقە، بە چەمكى ميتاگێڕانەوە،
دەقى يەكەمى پێ زيندوو دەكاتەوە، لە دەقى سياقحوازى ڕزگارى
دەكات، كە لە سووتووى جگەرەكەيدا خۆى نمايشدەكات، هەر زووفريايى
تەپڵەكريستاڵەكەى كۆگاى دەقيدەكاتدەنگى خۆى بە خوێنەر دەگەيەنێت،
دەنگى تەكنيكى ميتافيكشن پتر ل□ ه□زموونى خودييەوەدەبيسترێ،
بەهي□واى ئەوەى لاى خوێنەر وەك وەڵامێك بە دەنگى پيانوويەك
وەربگيرێت، ئەمەش دەبێتە هاندەرێ، چەكەرە بە سەمتى گيرانەوەى
د□ماند□م دەدات، دڵى چيرۆكەوان خۆشدەكات، بەوەى چيرۆكەكە بە
دەرهاويشتەيەكى ئەرێنيدا تيدەپەڕێنێ، ڕەنگدانەوەى
بيروباوەرييەتى، پێداگرى لەوە دەكات كە سەركەوتن بۆ ئەو منداڵە
هەژارەيە، باغەوانەكەش ڕەمز بێ بۆ وەرزێران، لە دوايىدا دەبينين
چۆن جارێكيتر دێتەوە سەر باسى چيرۆكى منداڵەكە، هەرچەندە نووسەر
بە ئاماژەكردن بە تەپڵى كريستاڵ، جگەرەى فلتەر زێڕين، زەنگى
ناسكى پيانوو، قەڵەمى زێڕين گران بەها، ئاماژە بە چينى برجوازى
دەدات، وەلێ ئەمدژەوابوونە، دژە هەڵوێستەت پێ سەير نەبێ كە
داكۆكى لە چينى هەژاردەكات، چونكە سەرجەم ئەم دەرهاويشتانە،
لەنێو تێگلانى ميتاگێڕانەوە دانيشتەجێيە، لە ناوكۆى سەمتى دەقى
گێڕانەوە دا،وێنەئاراى كێشبەندييەكە، كەساندنى گێڕەرەوەدەتوانێ
كەساندنى ميتاگێڕانەوەى نووسەرلەئاميزبگرێ، ڕەهەندەكانى
ميتاچيرۆك بسەپێنێتە سەر خەياڵگەى نووسەرى ناوەكى، بۆيە جارێكيتر
دەست بە نووسين و تەواوكردنى چيرۆكى يەكەم دەكات، دێتەوە سەر
باسى چيرۆكى منداڵەكە،ناكرێ وەرگر ڕووبەڕووى دەقى نيوەچڵ
بكاتەوە،بژاردەى تێدا بەدينەكات، نايو□ت پشت ل□ تێگلانى
منداڵەكەدا بكات، لە ڕێرەوى دانەپاڵى دەقى خەياڵ ئامێزيش بێت،
دەبێ پێداچوونەوەيەكبۆ داڕشتنى جومگەكانى □وداو بكات دەبينين
منداڵەكە بۆ ئەوەى جلەكانى بێنێتەوە، تا عەسرێكى دڕەنگ لە

دوورەوە چاوەڕێی شەفت گۆڕینی باخەوانەکە دەکات، پچڕپچڕکردنی گێڕانەوە، ترجاندنی گێڕانەوە چیرۆکی چۆنییەتی نووسینی چیرۆکی دیکەیە، بە دیوێك نیشانەی کرانەوەی دەقی دووڕەگە، بە دیوێکیتر تێکشکاندنی پێکهاتەی شوێنکاتە، لە داگەڕانیدا بە دوای کۆکردنەوەی پارچە بەربلاوەکانی گێڕانەوەی هاوتەریبدا دەتوانێگەمە لە ڕەوتی پەیوەندی ڕووداوەکان دا بکات، گۆڕانکاری تێدا بکات، ئاڕاستەو مەزندەی ئاسۆی چاوەڕوانی منداڵی نێو دەق و وەرگری دەرەوەی دەقبگۆڕێ، دانەر دەستەبەری پەیمانەکەی نابێ، بەوەی ئاستی فاکتەکان بەرزبکاتەوە، دڵەڕاوکییەکانیمیتاگێڕانەوە بروێنێتەوە، کۆتاییەکی جوان بۆ چیرۆکی منداڵەکە دانێ، لە چاوەڕوانی منداڵەکەدا، لەپڕ باوکی بە کارتۆنێکەوە دەرخات، منداڵەکە باوەشی پێدا دەکات، ماچێکی کرد پێی دەڵێت " ئەمڕۆ پاداشتم دراوەتی، منیش دەست□□ك جلی جوانم لێ کڕی بۆت، ب□□□ام بە بابە ناڵێت چۆن زانیت،لەمەت بۆ دەکڕم، بە ڕووتی بەرەو پیرم هاتی"چ لا133، ناکرێ بیرۆکە لە پێکهاتەی چیرۆکی خەیاڵکراو یان میتاچیرۆك، لە واقیع جیاکرێتەوە، نووسەری ڕاستەقینە لەتەك کارەکتەرەکانیدا، باوك ئاسا زیندگیدەکات، هەستیان پێدەکات، بەشداری خەمەکانیان دەبێت، جارێکیان گابرێل گاریسا مارکیز لە پاش لێبوونەوەی نووسینی ڕۆمانێکیدا،زۆر بەکوڵ دەگریا، پرسیيان بۆ دەگریت، لە وەڵامدا گوتی پاڵەوانی ڕۆمانەکەم کوشت، سەڵاح شوان نایەوێت تراژیدیایەکەی مارکیز دووبارە بکاتەوە، بە خەمی دڕاندنی ئەو جلانەوە کەسایەتی ئەو منداڵە بکوژێ، پڕ بە مانای وشە باوکە، دەیەوێت لێدان و سزای باوکی واقیعی بگۆڕێ بە باوکی ماچ و ئەوین و ئاشتبوونەوە، ڕووتبوونەوەی جل لە دەقی واقعی بگۆڕێ بە جل و پۆشاکی خەیاڵی دەقی میتاگێڕانەوە، لە بەیەکدا چوونی دەق لەنێو واقیع وخەیاڵ دا، ڕووتبوونەوەو جل دا، دەبێتە جێگرەوەی باوکی ڕاستەقینەی منداڵەکە، بە باوکی خەیاڵی قەربووی باوکی واقعی دەکات، هەڵبەت منداڵەکە شاکەسی چیرۆکەکەیە، نیشتەجیێ دەقە، نووسەری پۆست مۆدرن بە باوکی خۆی دەزانێ، باوکی ڕاستەقینە بە چەمکی تێگەیشتنی کلاسیکی، بە باوکی خۆی نازانێ، ئەمەش لەتەك گوتاری چیرۆکەکەدا هاوشان و تەبان، ئەو باوکەی دەق دەمرێنێ خۆی زیندوو دەکاتەوە، دەمێکە مردووە،پێچەوانەی دەقی پۆست مۆدرنە لە زیندوو بوونەوەی خۆیدا، ئیتر نووسەر ڕۆڵی نامێنێ، دەمرێت،دەکرێتە دەرەوەی دەق، هەر لە بەر ئەمەشە سەلاح شوان وەك نووسەری میتافیکشن خودگەراو نەرسیسیە، دێتەوە نێو دەق، داوای ڕۆڵێك بۆ خۆیدەکات، چەند جارێ بە نێو چیرۆکەکەدا دەچێتەوە، چۆن بە داگیرساندنی جگەرەیەك دەروشاندنەوەی میتاگێڕانەوەی ئاشکراکرد، دەڵێت دەسکاری□کی زۆری دەوێت، بە

پێشخستنی کوژاندنەوەی جگەرەکەی، دەسکارییەکەی لە دوو لاوە شکستدەنە، یەکەم بە دەنگە ناسکەکەی زەڕین خانی خەزانی زنجیرەی زەڕینەکەی بیرەکە ئاڵۆزەکەی بە وەدەرنانی خۆی بە دەرەوەی دەق، کۆتای پێدە، سەرەتای سەرخستنی چەمکی میتاگێڕانەوە بەدەستدەهێنە، دووەم ڕەگەزی ژن وەك ڕەکابەرەکی سەرسەختی داهێنانی ئەدەب، بە بانگی لەو دنیا جوانەی ئەدەب، دەریدەکاتە دەرەوە، دەیگەڕیتەوە بۆ نێو دنیا ڕۆتینەکەی داکەوتەك،جومگەی کێشەو ململانی چیرۆکەکەی لەسەر هەڵوەشاندنەوەی بنەماکانی دامەزراندبوو، زۆر بە سادەیی دەڵێت "سامان نایەی تا ئازاد هەڵنەساوە،تۆزی خەمان بدینە بەر دووشە ساردەکە"چ لا134 گەرلە پێدراوەکانی دەقی بەرهەمهاتوودا، نووسەری ناوەکیلە نمایشێکدا جێگرەوەی باوکی ڕاستەقینەی منداڵەکەبێ، ئەوا لێرەدا لە پاش لابردن و بازدانی بەنێو زەمەنی گێڕانەوەی چیرۆکی یەکەمدا، ئازاد جێگروەی منداڵێ بە ناوەکەی نێو چیرۆکەکەیە،گەر باوك و دایکی ناوکەیان هێماییەك بۆ خەسڵەتی پێگەی چینایەتیان دەستنیشانبکات، ئەوا هەردوو منداڵەکە لە هەردوو بارەکەدا دەچەوسێنەوە یەك دەگات بە ئاوەکە دەردەکرێت ناهێڵن ملە لەنێو ماناکانی ژیان دا بکات، لێیدەدرێت، بە ڕووتکردنەوە جل و ناسنامەی پێشێلدەکریت، ئەویتر واتا ئازاد، بەچکە برجواز ناگات بە دووشی ئاوەکە، باوك و دایکی، سامان و زەرین خانی هاوسەری نایەنەوێت لە خەونە خۆشە بەئاگا بێت، لە ماناکانی ژیان بکات، لە نووستن و نەگەیشتن بەئاو یان بە دەرکردن لەنێو ئاو و لەسەندنەوەی ناسنامە لە نەوەی ئایندە سامان و زەڕین تۆزە خۆیان دەدەنە بەر دوشە ساردەکە. لە کۆتاییدا سەلاح شوان توانی بە کردەی میتافیکشن جڵەوەبخاتە سەر دەقەك، بە سەرکەوتووی سەرەتاو کۆتایی چیرۆك بەدەستبێنێ بەوەی ئاگاداری سەرجەم ڕووداو کردارو دەرهاویشتەکانە، ڕووداو بەنەرە، بە دوای یەکدا دێن هەر ڕووداوێك، ڕووداوێکی تر بە دوای خۆیدا دێنی، بەم جۆرە دەڕوات تا دەگەینە کۆتایی چیرۆکەکە، خەسڵەتی ئەم جۆرە گێڕانەوەیەلە چیرۆکی ڕیالیستیدا یەقدەداتەوە، کە پەیگیری گۆڕانکارییەکانی شوێنکاتە، وەرگر بەبێ بگەڕێوە پێی پێ نابات، بگەڕێوە یان حەکایەتخوان لە رێگای کارەکتەرێکەوە، نابێتە دەرەکە بۆ نێو دەق دەگوازێتەوە، کاردانەوەی لە ناوەوە لە دەرەوە دەبێ، لە هەمانکاتدا دەستی لەنێو ڕایەڵەکانی زەمەندا دەکاتەوە، بە پرۆسەی لابردن دەتوانێ زەمەنی گێڕانەوەلە زەمەنی ڕووداودا پولێنبکات، کاتی دەبینین ئەو کەسایەتییەی گێڕەرەوە بە جێناوی نائامادە ئاماژەی بۆ دەکات، بە گوتاری میتاگێڕانەوە گەمەی گێڕانەوە ئاشکرادەکات، خەیاڵکراوی وەك ڕاستینە نیشاندا پێچەوانەکەشی دروستە، دواجار وەڵامی ئەم پرسیارە بە کراوەی دەق

بۆ وەرگر بەجێدەمێنێ، ئایا ئەوەی خوێندرایەوە پەرچەقی فاکتە یان دەرهاویشتەی خەیاڵێکی ئەوتۆ یان لێکدانی هەردووکیانە.

کەرکووك پوشپەڕی 2024

ژێدەرەکان

1 – سەڵاح شوان – ئەستێرە بەرزە – بابەت کۆمەڵێ چیرۆك – چیرۆکی دەم و عەسرانەك – چاپخانەی کارۆ– سلێمانی – لا 130

2 – بەختیار عەلی – دەستەسڕەکەی ئۆتیلێ – چاپ و بڵاوکردنەوە ناوەندی ڕۆشنبیری ڕەهەند – چاپی یەکەم – سلێمانی – ساڵی 2022 – لا 109